

2 Σεπτεμβρίου 1944: Το Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη | Liberal.gr

Δευτέρα 02 Σεπτεμβρίου 2019, 00:03

AddThis Sharing Buttons

Του Παύλου Ι. Αλεξιάδη

Ο Αύγουστος του 1944 είναι μια δραματική περίοδος για όλη την Ευρώπη, μια περίοδος που θα οδηγήσει στην απελευθέρωση της ηπείρου από την ναζιστική θηριωδία. Στην Γαλλία, δύο μήνες μετά την απόβαση στην Νορμανδία, οι Σύμμαχοι συνεχίζουν την προέλαση τους όπου στις 25 Αυγούστου απελευθερώνεται το Παρίσι. Στην Βαρσοβία καταστέλλεται η εξέγερση στο γκέτο της πόλης και στις 5 Αυγούστου ξεκινάει η μεγάλη σφαγή 50.000 Πολωνών. Στις 21 του μηνός ο Βρετανός πρωθυπουργός Ουίνστον Τσώρτσιλ συναντιέται στην Ρώμη με τον πρωθυπουργό της εξόριστης Ελληνικής κυβέρνησης Γεώργιο Παπανδρέου όπου συζητούν για το πώς θα πραγματοποιηθεί ομαλά η απελευθέρωση της Ελλάδας.

Τον Αύγουστο του 1944 όλα έδειχναν ότι οι Γερμανοί θα εγκατέλειπαν σύντομα την χώρα αλλά για να κρατήσουν τον λαό κάτω από την μπότα του φόβου είχαν εξαπολύσει ένα μεγάλο κύμα τρομοκρατίας. Έτσι στις 9 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε το μπλόκο του Δουργούτιου, στις 13 Αυγούστου το ολοκαύτωμα των Ανωγείων και το μπλόκο της Καλαμαριάς. Ενώ στις 17 Αυγούστου συμβαίνει το

μπλόκο της Κοκκινιάς.

Από το καλοκαίρι του 1943 και την ήττα των Γερμανών στην Αφρική υπήρχε και όχι αδικαιολόγητα μεγάλος φόβος των κατοχικών δυνάμεων για μια ενδεχόμενη Συμμαχική απόβαση στην Ελλάδα για την δημιουργία ενός Βαλκανικού μετώπου όπως είχε συμβεί το 1915. Για τον σκοπό αυτό κάτω από την καθοδήγηση του στρατάρχη Ρόμελ είχαν οχυρωθεί οι παραλίες της Χαλκιδικής που θεωρήθηκαν ως πιθανοί στόχοι αυτής της υποτιθέμενης απόβασης. Απομεινάρια αυτών των οχυρωματικών έργων είναι ορατά μέχρι και σήμερα στο χωριό Ν. Ηράκλεια. Έτσι τον Αυγούστο του 1944 οι ναζιστικές δυνάμεις αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο της συμμαχικής απόβασης και παράλληλα προετοιμάζαν την αποχώρησή τους. Για τον λόγο αυτό θέλουν να έχουν την μικρότερη δυνατή αντίσταση του ντόπιου πληθυσμού. Εκτός από τα μπλόκα οι Γερμανοί έψαχναν μια αφορμή για να κάνουν μια «εντυπωσιακή» (αν κανείς μπορεί ποτέ να το πει έτσι) τρομοκρατική ενέργεια, ένα ολοκαύτωμα...

Το πρωί της 2ας Σεπτεμβρίου μια διμοιρία του ΕΛΑΣ με επικεφαλής τον Βάιο Ρικούδη, που ανήκε στον λόχο του Αντώνη Καζάκου (Καπετάν Φλοριά), χτυπάνε μια μικτή Ελληνογερμανική ομάδα υπαλλήλων της εταιρίας ύδρευσης Θεσσαλονίκης που συνοδεύονταν από δύο άντρες της Γκεσταππό. Από την επίθεση σκοτώθηκαν δύο Έλληνες υπάλληλοι της ύδρευσης και ένας Γερμανός. Οι υπόλοιποι από την ομάδα που διέφυγαν από την συμπλοκή κατέφυγαν στο κοντινό χωριό του Ασβεστοχωρίου όπου και ειδοποίησαν τις γερμανικές αρχές. Ποια ήταν η ταυτότητα των ανταρτών αυτών και ποιες ήταν οι βασικές τους επιδιώξεις; Τα στοιχεία για το ποιοι ήταν αυτοί αμφισβητούνται και οι μαρτυρίες που έχουμε από παλιούς κατοίκους είναι αντιφατικές ως προς την ταυτότητα τους.

Μετά την συμπλοκή οι κάτοικοι του Χορτιάτη ζήτησαν την συμβουλή του λοχαγού του ΕΛΑΣ Καζάκου αν θα έπρεπε να εγκαταλείψουν το χωριό για τον φόβο αντιποίνων αλλά ο λοχαγός του ΕΛΑΣ τους καθυσέχασε και έτσι η πλειοψηφία των κατοίκων παραμένουν ενώ οι αντάρτες διαφεύγουν προς το βουνό.

Λίγες ώρες μετά την συμπλοκή έφτασαν στον Χορτιάτη περίπου είκοσι φορτηγά με Γερμανούς στρατιώτες και άντρες του Αποσπάσματος Καταδίωξης Ανταρτών του γνωστού για την τρομακτική σκληρότητα του λοχαγού Φρίτς Σούμπερτ μαζί με ταγματασφαλίτες υπό τις διαταγές κάποιου Καπετανάκη.

Οι Γερμανοί μαζί με τους ταγματασφαλίτες μαζεύουν τον κόσμο στην πλατεία του χωριού. Οι πρώτοι που οδηγούνται εκεί και βασανίζονται είναι ο παππάς του χωριού π. Δημήτριος Τομάρας (75 χρονών) μαζί με τις δύο του κόρες και ο πρόεδρος της κοινότητας Χρήστος Παντάσιος με την οικογένεια του και την ηλικιωμένη μητέρα του. Ένα τρομακτικό σκηνικό έχεις μόλις στηθεί. Οι Γερμανοί και οι ταγματασφαλίτες πέφτουνε, σαν όρνεα, μέσα στο πλήθος. Χτυπούνε τους άντρες, άλλους τους δένουνε και ορμάνε ανάμεσα στις παρέες των κατατρομαγμένων γυναικών. Διαλέγουνε. Συναγωνίζονται. Βιάζουν...

Δύο ώρες κράτησε αυτό το εξώκοσμο όργιο και στην συνέχεια χωρίζουν τον κόσμο σε δύο ομάδες. Η μια ομάδα έχει είκοσι έξι άτομα και η άλλη εβδομήντα. Η μικρή ομάδα οδηγείται στο σπίτι του Νταγκούδη, ένα ευρύχωρο δίπατο οίκημα. Η μεγάλη ομάδα οδηγείται στον φούρνο του Αναστασίου Γκουραμάνη. Το σπίτι του Νταγκούδη πυρπολείται και όσα άτομα ήταν μέσα κάηκαν ζωντανά. Ενώ

αφού έκλεισαν τα εβδομήντα άτομα στον φούρνο οι άντρες του Σούμπερτ έστησαν ένα πολυβόλο και άρχισαν να τους πυροβολούν από ένα μικρό παραθυράκι. Στην συνέχεια έβαλαν φωτιά για να κάψουν ζωντανούς όσους δεν είχαν πεθάνει από το πολυβόλο. Από τους εγκλωβισμένους όσοι προσπάθησαν να διαφύγουν μαχαιρώθηκαν από τους στρατιώτες που περίμεναν απ' έξω. Μόνον δύο γυναίκες κατάφεραν να δραπετεύσουν από τον φούρνο του Γκουραμάνη. Η Μαρία Αγγελίδη, σαράντα χρονών και η Βασιλική Γκουραμάνη δεκατεσσάρων ετών που ζήσαν για να διασώσουν στην μνήμη μας το τρομαχτικό ολοκαύτωμα. Αλλά και άλλες γυναίκες προσποιούμενες τις πεθαμένες έχοντας, κάποιες από αυτές, βρέφη στην αγκαλιά τους κατάφεραν να φύγουν από το καυτό χωριό και να καταφύγουν στο κοντινό χωριό Αρδαμέρι φέρνοντας τα τρομερά νέα. Συνολικά σκοτώθηκαν εκείνη την ημέρα 149 κάτοικοι, ανάμεσα τους 109 γυναίκες και κορίτσια και κήκαν περίπου 300 σπίτια.

Μαζί με τους καπνούς από το καμένο χωριό και τις απανθρακωμένες σάρκες εξαπλώθηκαν οι φήμες και τα νέα στην Θεσσαλονίκη. Είναι δύσκολο να φανταστούμε την φρίκη που αντιμετώπισε η συμπρωτεύουσα και τα γύρω χωριά εκείνες τις ημέρες. Όπως μας έχουν πει οι γηραιότεροι κάτοικοι « Αν δεν το έχεις ζήσει δεν μπορείς να καταλάβεις τον φόβο και την φρίκη που μας έπιασε στο άκουσμα της σφαγής και του ολοκαυτώματος». Περιγράφει ο λαογράφος Ηλίας Πετρόπουλος:

«Την άνοιξη του 1945 πήρα το κουράγιο να ξαναπάω στο καμένο χωριό. Ήμουν δέκα εφτά χρονών. Πήγα με το λεωφορείο ως το Ασβεστοχώρι κι από εκεί ξεκίνησα με τα πόδια μέχρι τον Χορτιάτη. Μπήκα μέσα στο άδειο χωριό με την ψυχή στο στόμα. Είδα το πυρπολημένο σπίτι και τον φούρνο, καθώς και το νεκροταφείο. Ήμουν τόσο ταραγμένος που κατηφόρισα, κλαίγοντας, προς την Θεσσαλονίκη, μέσω Αρσακλί (έτσι έλεγαν τότε το Πανόραμα)» .

Σήμερα 75 χρόνια μετά το ολοκαύτωμα στο καφενείο του χωριού ή ακόμα και στον σταθμό των λεωφορείων στην διασταύρωση Χορτιάτη μπορεί να συναντήσει κανείς ανθρώπους που ως παιδιά ή βρέφη κατάφεραν να επιβιώσουν από το ολοκαύτωμα. Για αυτούς τους ανθρώπους η μνήμη σταματάει στις 2 Σεπτεμβρίου 1944. Σου διηγούνται τα γεγονότα με τόσες λεπτομέρειες και συγκίνηση που λες και συνέβησαν πριν λίγους μήνες. Γιατί στο τέλος τι μένει από όλα τα δάκρυα, το αίμα, τις κτηνωδίες και τις τραγωδίες αυτού του κόσμου; Η μνήμη.

***Ο κ. Παύλος Ι. Αλεξιάδης είναι ιατρός, ιστορικός ερευνητής**AddThis Sharing Buttons